

Počet zmínek: 1

Online: 1 |

Seskupeno dle: Typu média

Seřazeno dle: Datum vydání - od nejnovějších

Online 1

Glassův, Kafkův a Nekvasilův Proces: Pnutí mezi potřebou řádu a vědomím jeho nedosažitelnosti

[přejít na web](#)

Online, Datum publikace: 11.10.2025 6:01, Datum importu: 11.10.2025 8:13, Zdroj: ostravan.cz, Autor: Martina Farana, Rubrika: Divadlo, Periodicita: Denně, Provozovatel: Aleš Honus, Země: CZ, AVE: 1 500 Kč, GRP: 0,03, OTS: 2 752, Měsíční návštěvnost: 13 606, RU/den: 2 752, RU/měsíc: 36 536

Glassův hudební jazyk, vycházející z principů amerického minimalismu, se zde proměňuje v mechanismus, který neúprosně pohání příběh kupředu. Nekonečné repetice, proměnlivé rytmické buňky a ostinata nevyvolávají extázi ani meditaci, jak je tomu v některých jiných Glassových dílech, ale spíše úzkost, neklid, uzavřenost a nemožnost úniku. Hudba jako by byla sama soudním strojem – tvrdou a neúprosnou mašinerií, která stále znovu a znovu přetváří obžalobu, ale nikdy nevynesete rozsudek.

Pod taktovkou Bruna Ferrandise orchestr podal technicky precizní výkon. Přestože by si celková barevnost zasloužila jemnější vyvážení, zejména mezi žesťovou a klavírní složkou, celek držel pevnou strukturu a rytmickou disciplínu. Zvuk bicí sekce místy přehlušoval jemnější vrstvy, které by mohly více podtrhnout harmonickou pulzaci Glassovy partitury. Přesto bylo cítit, že hráči i dirigent dýchají společně – v duchu rituálu, jehož účelem tentokrát není krása, ale neúprosné trvání. V hudbě se tu a tam vynořovala zvláštní židovská tanečnost, rytmické otřesy a melodické obraty, které připomínaly klezmerovský podtón. Možná nevědomý, ale nepochybně symbolický odkaz k původu Franze Kafky i k vnitřnímu pohybu jeho textů: neustálému kroužení kolem nemožnosti spásy.

Anna Nitrová a Jiří Hájek. (Foto: Martin Popelář)

Scénograf David Bazika vytvořil prostor, který dokázal s minimem prostředků vyjádřit mnohohrstevnatost Kafkovy světa. Metaforu labyrintu myšlenek představovalo molo se schody, rozdělující scénu na dvě úrovně, které se staly vizuálním symbolem propasti mezi „nahore“ a „dole“, mezi viníkem a soudcem, člověkem a institucí. Kostelní prostor svou vertikálností a akustickou tvrdostí umocňoval duchovní napětí díla – chladné ozvěny tónů klavíru a hlasů jako by se vracely z neviditelné výšky, kde sídlí anonymní, neviditelná a přesto všudypřítomná autorita.

Zásadní roli sehrála také práce se světlem. Pohyblivé světelné objekty ve formě lamp nebo světelného kříže, který v závěru „po Kristovsku“ nese na svých bedrech Jiří Hájek v roli obviněného Josefa K., proměnily prostor ve scénu oběti i soudní síně zároveň. Efektivní využití lesklých ploch – zejména leštěného tácu v rukou Leni – rozbíjelo světlo do fragmentů, které dopadaly na klenby chrámu jako odlesky vinicích se myšlenek. Projekce hodin a textů byly střídme, vždy s respektem k celku a k tajemství prostoru.

Z inscenace opery Proces. (Foto: Martin Popelář)

Kostýmy Marty Roszkopfové navazovaly na strohlost prostoru, ale dovedly výstižně odlišit jednotlivé postavy v rámci abstraktního prostředí. Jejich střídmost, jistá zranitelnost – např. v podobě pyžama Josefa K., často s akcentem na šedou a černou, jen zdůrazňovala anonymitu a zároveň tíživou konkrétnost kafkovského světa.

V ústřední roli Josefa K. podal Jiří Hájek mimořádně přesvědčivý výkon. Jeho baryton, vyrovnaný a plastický, dokázal vystihnout jak racionalitu postavy, tak vnitřní zoufalství, které se skrývá pod povrchem. Hájkův hlas se v Glassově neúprosné pulzaci neztrácel, ale naopak z ní čerpal sílu – byl hlasem člověka, který marně hledá spravedlnost v labyrintu slov a paragrafů.

Jiří Hájek a Karolína Levková. (Foto: Martin Popelář)

Z ženských představitelů zaujala především Karolína Levková (slečna Bürstnerová, Leni). Dokázala jemně přecházet mezi koketností a melancholií, mezi tělesností a duchovní rovinou postav. Její hlas měl světlý, pružný tón, který se výborně nesl akustikou kostela a zároveň dokázal nést jemné psychologické odstíny. Anna Nitrová jako Paní Grubachová, Pradlena a Žena prokázala mimořádnou jistotu a scénickou přirozenost. Její interpretace nesla smyslnost, někdy i drsnou přímočarost – byla to ženskost, která se nebojí absurdity, ale spíše ji přijímá jako přirozené prostředí svého světa.

V mužských vedlejších rolích dominoval Vít Nosek (Titorelli, Bičovatel, Student) svým pohybovým výrazem a čistou dikcí, schopnou proměnit každou repliku v rytmický úder. Martin Javorský (Stráž 1, Block, Hlas za scénou) vtiskl svým

postavám lidskou tvář — groteskní, a přitom tragicky rozpoznatelnou.

Zvláštní zmínku si zaslouží Ihor Maryshkin (Soudce, Asistent, Právník Huld, Hlas za scénou), jehož baryton měl temný, až kovový charakter, dokonale ladící s Glassovým harmonickým světem. Josef Škarka (Stráž 2, Soudní sluha, Přednosta, Kněz) ztvárnil s velkou hereckou inteligencí figury, které jsou současně směšné i děsivé. Jan Štáva (Inspektor, Strýc Albert) přinesl na scénu určitou noblesu a zároveň ironický odstup – byl jakýmsi pozorovatelem z jiného světa, který však sdílí stejný osud jako ostatní.

Josef Škarka a Jiří Hájek. (Foto: Martin Popelář)

Z Procesu si odnášíme otázky, nikoli odpovědi. Glassova hudba i Nekvasilova režie vedou diváka k prožitku pasti – ale pasti, která je beze stěn. Divák je chycen, ale neví kam. Všechny pokusy o výklad se rozpadají, stejně jako Kafkův jazyk, který odmítá dovysvětlení. V okamžiku, když Josef K. nese světelný kříž na zádech, se dotýkáme archetypu oběti – ale bez spásy. Zůstává jen cyklus, mechanická pulzace, která připomíná dýchání světa bez Boha. A přesto, v Glassově rytmu je cosi živého: tanec, který se nikdy neskončí, židovská tanečnost přetavená do univerzálního jazyka viny.

Národní divadlo moravskoslezské uvedlo Proces s mimořádnou koncepční uceleností. Každý prvek – hudební, scénický, herecký – sloužil celku. Vzniklo dílo, které není snadné poslouchat a prožít, ale nelze se od něj odtrhnout; jistým způsobem působí až hypnoticky. Stejně jako Kafkův román, i Glassova opera a Nekvasilova inscenace v sobě nesou cosi z podstaty moderní existence: pnutí mezi potřebou řádu a vědomím jeho nedosažitelnosti.

Jiří Hájek a členky Operního studia **NDM**. (Foto: Martin Popelář)

Když Josef K. v závěru stojí tváří v tvář svým katům, hudba se nezastavuje — jen ztrácí dech. Nůž, který jej umlčí, je chladný jako mechanismus, který ho stvořil. Glassovo ostinato pokračuje i po smrti, neúprosné, anonymní, téměř lhostejné. Divák sedí v lavici kostela, ale ocitá se v jádru byrokratického rituálu – svědkem vraždy, která není vykoupením, ale potvrzením absurdního řádu.

V době, kdy většina scén volí jistotu klasického repertoáru, působí rozhodnutí uvést Proces v sakrálním prostoru kostela sv. Václava jako čin odvahy. **Ostrava** znovu ukazuje, že se současné opery nebojí – že ji chápe jako živý organismus, který se musí konfrontovat s dneškem.

Čtrnáct říjnových večerů s Glassovým Procesem není jen sezonní událost, ale důkaz, že české operní divadlo dokáže mluvit o vině, moci a lidské odpovědnosti s děsivou přesností i krásou.

*

Proces. Hudba Philip Glass. Literární předloha Franz Kafka. Libreto Christopher Hampton. Český překlad Pavel Drábek. Režie Jiří Nekvasil. Hudební nastudování Bruno Ferrandis. Scéna David Bazika. Kostýmy Marta Roszkopfová. Recenze je psaná z premiéry **Národního divadla moravskoslezského** v **Ostravě** uvedené ve čtvrtek 9. října 2025 v kostele svatého Václava.